

KARTA MODUŁU 2021/2022

I. OGÓLNE INFORMACJE O MODULE							
PAŃSTWOWA WYŻSZA SZKOŁA ZAWODOWA IM. WITELONA W LEGNICY WYDZIAŁ NAUK O ZDROWIU I KULTURZE FIZYCZNEJ							
Kierunek studiów:	Położnictwo						
Poziom studiów:	I stopień						
Profil studiów:	praktyczny						
Forma studiów:	stacjonarne						
Nazwa modułu:	Podstawy opieki położniczej						
Rodzaj modułu:	Obowiązkowy						
Język wykładowy:	Język polski*						
Rok studiów:	1	Formy prowadzenia zajęć wraz z liczbą godzin dydaktycznych:					
Semestr:	1	Wykład	Laboratorium	Ćwiczenia	Seminarium	Zajęcia praktyczne	Praktyki zawodowe
Liczba punktów ECTS ogółem:	10	30	80	-	-	100	-
Forma zaliczenia:	Zaliczenie na ocenę						
Wymagania wstępne:	Podstawowa wiedza z zakresu nauk biologicznych, anatomii i fizjologii człowieka na poziomie szkoły średniej.						
II. CELE KSZTAŁCENIA							
Cele kształcenia:							
Cel : Opanowanie przez studenta wiedzy i umiejętności z podstawowych zabiegów diagnostycznych, pielęgnacyjnych, leczniczych i usprawniających stosowanych w opiece nad ciężarną, rodzącą, położnicą i jej dzieckiem oraz nad kobietą chorą ginekologicznie.							
III. EFEKTY UCZENIA SIĘ WRAZ Z ODNIESIENIEM DO EFEKTÓW KIERUNKOWYCH ORAZ METODY WERYFIKACJI EFEKTÓW							
Efekt	Student, który zaliczył moduł w zakresie:					Odniesienie do efektów kierunkowych	Metody weryfikacji
wiedzy:							
1	Student zna i rozumie status i istotę zawodu położnej, rolę zawodową położnej w ujęciu historycznym i współczesnym oraz uwarunkowania rozwoju zawodu położnej;					C.W1	Kolokwium zaliczeniowe
2	Student zna i rozumie rolę, funkcje zawodowe i zadania położnej w opiece nad kobietą w różnych okresach jej życia i różnym stanie zdrowia oraz nad jej dzieckiem i rodziną;					C.W2	Kolokwium zaliczeniowe
3	Student zna i rozumie rolę położnej w zespole interdyscyplinarnym w procesie promowania zdrowia, profilaktyki, diagnozowania, leczenia i rehabilitacji kobiety w różnych okresach jej życia i różnym stanie zdrowia;					C.W3	Kolokwium zaliczeniowe
4	Student zna i rozumie istotę opieki pielęgniarskiej i położniczej opartej o wybrane założenia teoretyczne (Florence Nightingale, Dorothea Orem, Betty Neuman, Callista Roy, Madeleine					C.W4	Kolokwium zaliczeniowe

	Leininger, Ramona Mercer, Aaron Beck);		
5	Student zna i rozumie istotę, cel, wskazania, przeciwwskazania, powikłania, niebezpieczeństwa, obowiązujące zasady i technikę wykonywania przez położną podstawowych czynności pielęgnarskich, diagnostycznych, leczniczych i rehabilitacyjnych;	C.W5	Kolokwium zaliczeniowe
6	Student zna i rozumie metody, sposoby, zasady, techniki i procedury stosowane w pracy położnej, w specjalistycznej opiece nad kobietą ciężarną, kobietą rodzącą, kobietą w okresie porodu i jej dzieckiem oraz nad kobietą zagrożoną chorobą i chorobą ginekologicznie;	C.W6	Kolokwium zaliczeniowe
7	Student zna i rozumie zasady postępowania aseptycznego i antyseptycznego w celu zapobiegania zakażeniom szpitalnym;	C.W7	Kolokwium zaliczeniowe
8	Student zna i rozumie zasady dokumentowania stanu zdrowia i prowadzenia dokumentacji medycznej;	C.W8	Kolokwium zaliczeniowe
umiejętności: efekty dla laboratorium			
1	Student potrafi posługiwać się właściwym nazewnictwem z zakresu opieki położniczej, neonatologicznej i ginekologicznej oraz interpretować podstawowe pojęcia z zakresu praktyki zawodowej położnej;	C.U1	Praktyczne wykonanie zadania
2	Student potrafi gromadzić informacje metodą wywiadu, obserwacji, pomiarów, badania przedmiotowego i analizy dokumentacji w celu rozpoznania stanu zdrowia kobiety chorej ginekologicznie, kobiety ciężarnej, kobiety rodzącej, kobiety w okresie porodu oraz noworodka, a także interpretować i dokumentować uzyskane wyniki na potrzeby diagnozy położniczej;	C.U2	Praktyczne wykonanie zadania
3	Student potrafi prowadzić dokumentację medyczną i posługiwać się nią;	C.U3	Praktyczne wykonanie zadania
4	Student potrafi przygotowywać kobietę, jej dziecko, siebie i stanowisko pracy do przeprowadzenia badań i zabiegów diagnostycznych, pielęgnacyjnych oraz leczniczych stosowanych w położnictwie, neonatologii i ginekologii, a także uczestniczyć w ich przeprowadzaniu;	C.U4	Praktyczne wykonanie zadania
5	Student potrafi prowadzić, dokumentować i oceniać bilans płynów pacjenta;	C.U5	Plan porodu
6	Student potrafi wykonywać badania przesiewowe noworodka;	C.U10	Praktyczne wykonanie zadania
8	Student potrafi zakładać i usuwać cewnik z żył obwodowych, wykonywać kroplowe wlewy dożylnie oraz monitorować i pielęgnować miejsce wkłucia obwodowego	C.U14	Praktyczne wykonanie zadania
9	Student potrafi zakładać cewnik do pęcherza moczowego i usuwać go oraz monitorować diurezę;	C.U15	Praktyczne wykonanie zadania
10	Student potrafi wykonywać zabiegi doodbytnicze;	C.U16	Praktyczne wykonanie

			zadania
11	Student potrafi zakładać zgłębnik do żołądka, monitorować i usuwać ten zgłębnik, w tym u noworodka i niemowlęcia;	C.U17	Praktyczne wykonanie zadania
12	Student potrafi wykorzystywać dostępne metody karmienia pacjenta, w tym noworodka i niemowlęcia;	C.U18	Praktyczne wykonanie zadania
13	Student potrafi wykonywać zabiegi higieniczne, pielęgnować skórę i jej wytwory oraz błony śluzowe z zastosowaniem środków farmakologicznych i materiałów medycznych, w tym stosować kąpiele lecznicze;	C.U19	Praktyczne wykonanie zadania
14	Student potrafi dobierać metody, techniki i środki pielęgnacji ran na podstawie ich klasyfikacji oraz oceniać ryzyko rozwoju odleżyn, a także stosować działania profilaktyczne;	C.U20	Praktyczne wykonanie zadania
15	Student potrafi przemieszczać i pozycjonować pacjenta z wykorzystaniem różnych technik i metod, wykonywać ćwiczenia czynne i bierne oraz gimnastykę oddechową, drenaż ułożeniowy, inhalację i odśluzowywanie dróg oddechowych;	C.U21	Praktyczne wykonanie zadania
16	Student potrafi stosować zabiegi przeciwzapalne;	C.U22	Praktyczne wykonanie zadania
17	Student potrafi stosować zasady aseptyki i antyseptyki oraz planować i wdrażać postępowanie w przypadku ekspozycji na zakażenie;	C.U23	Praktyczne wykonanie zadania
18	Student potrafi wdrażać standardy postępowania zapobiegającego zakażeniom szpitalnym;	C.U44	Praktyczne wykonanie zadania
19	Student potrafi stosować środki ochrony własnej, pacjentów i współpracowników przed zakażeniami;	C.U45	Praktyczne wykonanie zadania
umiejętności: efekty dla zajęć praktycznych			
	Student potrafi posługiwać się właściwym nazewnictwem z zakresu opieki położniczej, neonatologicznej i ginekologicznej oraz interpretować podstawowe pojęcia z zakresu praktyki zawodowej położnej;	C.U1	Praktyczne wykonanie zadania
	Student potrafi gromadzić informacje metodą wywiadu, obserwacji, pomiarów, badania przedmiotowego i analizy dokumentacji w celu rozpoznania stanu zdrowia kobiety chorej ginekologicznie, kobiety ciężarnej, kobiety rodzącej, kobiety w okresie połogu oraz noworodka, a także interpretować i dokumentować uzyskane wyniki na potrzeby diagnozy położniczej;	C.U2	Praktyczne wykonanie zadania
	Student potrafi prowadzić dokumentację medyczną i posługiwać się nią	C.U3	Praktyczne wykonanie zadania
	Student potrafi prowadzić, dokumentować i oceniać bilans płynów pacjenta;	C.U5	Praktyczne wykonanie zadania
	Student potrafi zakładać i usuwać cewnik z żył obwodowych, wykonywać kroplowe wlewy dożylnie oraz monitorować i pielęgnować miejsce wkłucia obwodowego;	C.U14	Praktyczne wykonanie zadania
	Student potrafi zakładać cewnik do pęcherza moczowego i usuwać go oraz monitorować diurezę;	C.U15	Praktyczne wykonanie zadania

	Student potrafi wdrażać standardy postępowania zapobiegającego zakażeniom szpitalnym;	C.U44	Praktyczne wykonanie zadania
	Student potrafi stosować środki ochrony własnej, pacjentów i współpracowników przed zakażeniami;	C.U45	Praktyczne wykonanie zadania
kompetencji społecznych:			
1	Student jest gotów do kierowania się dobrem pacjenta, poszanowania godności i autonomii osób powierzonych opiece, okazywania zrozumienia dla różnic światopoglądowych i kulturowych oraz empatii w relacji z pacjentem i jego rodziną;	C.K1	Obserwacja zachowań
2	Student jest gotów do przestrzegania praw pacjenta	C.K2	Obserwacja zachowań
3	Student jest gotów do ponoszenia odpowiedzialności za wykonywane czynności zawodowe	C.K4	Obserwacja zachowań
4	Student jest gotów do przewidywania i uwzględniania czynników wpływających na reakcje własne i pacjenta;	C.K6	Obserwacja zachowań
5	Student jest gotów do dostrzegania i rozpoznawania własnych ograniczeń w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych oraz dokonywania samooceny deficytów i potrzeb edukacyjnych.	C.K7	Obserwacja zachowań
IV. TREŚCI PROGRAMOWE			
Treści programowe (tematyka zajęć, zaprezentowana z podziałem na poszczególne formy zajęć z określeniem liczby godzin potrzebnych na ich realizację)			
Wykład			
Kod	Tematyka zajęć	Liczba godzin S	
Wykład 1	Położna w opiece nad zdrowiem:-podstawowe pojęcia i definicje związane z istotą zawodu położnej;-charakterystyka sylwetki zawodowej położnej;-rola, funkcje i zadania zawodowe położnej.	3	
Wykład 2	Udział położnej w zespole interdyscyplinarnym;-świadczanie usług położniczych – kategorie odbiorców oraz miejsce realizacji zleceń zdrowotnych;-kształcenie położnych w Polsce i Unii Europejskiej.	3	
Wykład 3	Komunikacja interpersonalna:-zadania położnej w opiece nad kobietą i jej rodziną w różnych okresach życia.	3	
Wykład 4	Relacje położnej z pacjentką i jej rodziną w sytuacji choroby nagłej i choroby przewlekłej;-adaptacja pacjenta do warunków szpitalnych.	3	
Wykład 5	Opieka pielęgniarska i położnicza oparta o wybrane założenia teoretyczne (Florence Nightingale, Dorothea Orem, Betty Neuman, Callista Roy, Madeleine Leininger, Ramona Mercer, Aaron Beck);	3	
Wykład 6	Organizacja opieki położniczej i pracy położnej: -jakość opieki położniczej – algorytmy, procedury postępowania, standardy stosowane w opiece nad ciężarną, rodzącą, położnicą i jej dzieckiem oraz nad kobietą chorą ginekologicznie;	3	
Wykład 7	Organizacja opieki położniczej i pracy położnej: - istota, cel, wskazania, przeciwwskazania, powikłania, niebezpieczeństwa, obowiązujące zasady i technikę wykonywania przez położną podstawowych czynności pielęgniarskich, diagnostycznych, leczniczych i rehabilitacyjnych; -- Zasady wykonywania zleceń lekarskich.	2	

Wykład 8	Zasady postępowania aseptycznego i antyseptycznego. Profilaktyka zakażeń szpitalnych. Zasady postępowania w codziennej pracy położnej w celu profilaktyki zakażeń w ochronie zdrowia. Wyjaśnienie podstawowych pojęć: aseptyka, antyseptyka, dezynfekcja, dekontaminacja, deratyzacja, dezynsekcja i sterylizacja. Postępowanie z materiałem zakaźnym. Przygotowanie materiału opatrunkowego i narzędzi do sterylizacji.	3
Wykład 9	Ocena stanu bio-psycho-społecznego pacjenta. Dokumentacja medyczna. Udział położnej w procesie diagnozowania, leczenia, rehabilitacji i pielęgnowania kobiety w różnych okresach jej życia.	2
Wykład 10	Ocena stanu zdrowia:-zaburzenia w funkcjonowaniu poszczególnych układów: pokarmowego, wydalniczego, krążenia, nerwowego, oddechowego, moczowego, rozrodczego;-metody i techniki stosowane w procesie diagnozowania, leczenia i rehabilitacji.	3
Wykład 11	Działania pielęgnacyjno –lecnicze w pracy położnej. Wykonywanie zabiegów u noworodka: fototerapia, zakładanie zgłębnika, pobieranie materiału do badań laboratoryjnych, iniekcje ,badania przesiewowe, cewnikowanie żyły pępowinowej. Transport noworodka.	2
Laboratorium		
Kod	Tematyka zajęć	Liczba godzin S
Laboratorium 1	Działania profilaktyczne w pracy położnej. Zapobieganie zakażeniom wewnątrzszpitalnym. Procedury i algorytmy działań i zabiegów: -higieniczne i chirurgiczne mycie rąk; -jałowe zakładanie rękawiczek,	4
Laboratorium 2	Bandażowanie (desmurgia)- zasady, sposoby i techniki wykonania.	2
Laboratorium 3	Postępowanie położnej przy utrzymaniu czystości najbliższego środowiska człowieka: -ścielenie łóżka pustego; -ścielenie łóżka z chorym; -zmiana bielizny pościelowej – częściowa i całkowita-odmiany i modyfikacje; -zmiana bielizny osobistej.	6
Laboratorium 4	Postępowanie położnej przy utrzymaniu higieny osobistej pacjenta. Ćwiczenia na fantomie: -toaleta ciała pacjenta w łóżku; -toaleta jamy ustnej; -pielęgnacja włosów;	4 2
Laboratorium 5	Czynności higieniczne. Toaleta krocza. Jałowe mycie krocza	3
Laboratorium 6	Pielęgnacja noworodka. Zasady i algorytm kąpieli noworodka i niemowlęcia. Toaleta i zabezpieczenie kikuta pępowinowego.	3
Laboratorium 7	Pomiary antropometryczne noworodka: -masa ciała -długość noworodka -obwód głowy -obwód klatki piersiowej -obwód brzucha -odległość obojczykowo-pępkowa	4
Laboratorium 8	Metody i techniki karmienia piersią, karmienie sztuczne noworodków	2
Laboratorium 9	Ocena stanu ogólnego pacjenta. Dokonywanie pomiarów: temperatury ciała, tętna, ciśnienia tętniczego krwi, masy ciała, wzrostu i dokumentowanie ich w karcie	4

	gorączkowej pacjenta	
Laboratorium 10	Zabiegi pielęgnacyjno - lecznicze w obrębie przewodu pokarmowego: Zakładanie zgłębnika do żołądka noworodkowi	4
Laboratorium 11	Zabiegi pielęgnacyjno - lecznicze w obrębie przewodu pokarmowego: Enema oczyszczająca dla pacjentki Wlew doodbytniczy u pacjentki	4
Laboratorium 12	Pielęgnowanie noworodka chorego -zabiegi fizykalne; -odśluzowanie dróg oddechowych;	4
Laboratorium 13	Pielęgnowanie pacjentki leżącej -profilaktyka, pielęgnowanie odleżyn.	2
Laboratorium 14	Pozycjonowanie i przenoszenie pacjentki. Ćwiczenia czynne i bierne. Gimnastyka oddechowa, drenaż ułożeniowy, inhalacja, odśluzowywanie dróg oddechowych. Zabiegi przeciwwzapalne	4
Laboratorium 15	Zasady i algorytm wykonania zabiegu: Założenie cewnika do pęcherza moczowego Płukanie pęcherza moczowego u kobiet. Ocena bilansu płynowego u pacjenta	4
Laboratorium 16	Ocena w/g skali Apgar, -odpępnienie i zabezpieczenie kikuta pępowiny, -oznakowanie noworodka, -zabieg Credego, -pobieranie gazometrii z krwi pępowinowej	4
Laboratorium 17	Podawanie leków drogą dopochwową, przygotowanie fizyczne do zabiegów drogą pochwowa	2
Laboratorium 18	Technika i zasady wykonania iniekcji domięśniowej u pacjentki i noworodka oraz podawania leków.	3
Laboratorium 19	Technika i zasady wykonania iniekcji podskórnej. Podanie leku podskórnie.	3
Laboratorium 20	Założenie wkłucia obwodowego. Zasady i technika wykonania. Monitorowanie i pielęgnacja wkłucia obwodowego.	6
Laboratorium 21	Kropłowy wlew dożylny – zasady i technika wykonania. Technika i zasady wykonania wkłucia dożylnego u pacjentki i noworodka oraz podawania leków.	6
Zajęcia praktyczne		
Kod	Tematyka zajęć	Liczba godzin S
Zajęcia praktyczne 1	Wprowadzenie do zajęć. Zapoznanie z topografią, specyfiką pracy, regulaminem zakładu opieki zdrowotnej i oddziału oraz zasadami BHP.	4
Zajęcia praktyczne 2	Rola położnej w przyjęciu pacjenta w oddział. Szpital – środowisko pacjenta. Karta Praw Pacjenta. Dokumentacja	4
Zajęcia praktyczne 3	Zakres obowiązków położnej w przygotowaniu pacjenta do wizyty lekarskiej. Udział położnej w wizycie lekarskiej.	2
Zajęcia praktyczne 4	Udział położnej w wykonywaniu czynności opiekuńczo–pielęgnacyjno-leczniczych na rzecz położnic i jej dziecka	10

Zajęcia praktyczne 5	Edukacja zdrowotna pacjentki oddziału ginekologiczno-położniczego	4
Zajęcia praktyczne 6	Obserwacja i ocena ogólnych parametrów życiowych pacjentki.	6
Zajęcia praktyczne 7	Udział w opiece w okresie połogu. Wykonywanie czynności higienicznych	6
Zajęcia praktyczne 8	Udział w leczeniu dietetycznym – zadania położnej w leczeniu dietetycznym, zasady racjonalnego żywienia dietetycznego , rodzaje diet, dieta dla kobiet w ciąży oraz w okresie karmienia piersią	4
Zajęcia praktyczne 9	Udział położnej w przyjęciu pacjentki w oddział po porodzie drogami natury, oraz po porodzie zabiegowym i operacyjnym .	6
Zajęcia praktyczne 10	Przyjęcie noworodka do oddziału – system rooming-in Pierwsza toaleta ciała noworodka , pielęgnacja i kąpiel noworodka	6
Zajęcia praktyczne 11	Udział położnej w przygotowaniu pacjentki do karmienia naturalnego, metod karmienia noworodka, samoopieki i samopielegnacji	8
Zajęcia praktyczne 12	Udział w zakładaniu cewnika do pęcherza moczowego, wkłuc dożylnych, i usuwaniu cewnika z żył obwodowych, wykonywaniu kroplowego wlewu dożylnego oraz monitorowanie i pielęgnowanie miejsca wkłucia obwodowego;	10
Zajęcia praktyczne 13	Wykonywanie wkłuc dożylnych, i usuwaniu cewnika z żył obwodowych, wykonywaniu kroplowego wlewu dożylnego oraz monitorowanie i pielęgnowanie miejsca wkłucia obwodowego;	10
Zajęcia praktyczne 14	Udział położnej w zakładaniu zgłębnika do żołądka u noworodka oraz zabiegach doodbytniczych	10
Zajęcia praktyczne 15	Udział w przemieszczaniu i pozycjonowaniu pacjenta z wykorzystaniem różnych technik i metod, wykonywaniu ćwiczeń czynnych i biernych oraz gimnastyki oddechowej, drenażu ułożeniowego, inhalacji i odśluzowywania dróg oddechowych;	10

V. METODY KSZTAŁCENIA, NARZĘDZIA DYDAKTYCZNE

1. Metody kształcenia:

- Wykład multimedialny
- Wykład problemowy
- Prezentacja
- Wykład informacyjny
- Ćwiczenia praktyczne
- Dyskusja, praca w zespole
- Pokaz
- Studium literatury

2. Narzędzia (środki) dydaktyczne:

- Projektor/tablica multimedialna
- Sprzęt medyczny
- Sprzęt do praktycznej nauki zawodu

VI. FORMA I KRYTERIA ZALICZENIA MODUŁU

Forma zaliczenia modułu.

Zaliczenie na ocenę

Kryteria oceny formujące***:

- Aktywność na zajęciach
- Kolokwium
- Obserwacja
- Prezentacja
- Prezentacja umiejętności

Kryteria oceny podsumowującej***

5,0 – student aktywnie uczestniczy w zajęciach, planuje i wykonuje zadania. Przestrzega zasad etycznych w położnictwie. Uczęszcza na wszystkie zajęcia, do których jest przygotowany i uzyskuje najwyższe oceny z treści programowych realizowanych w poszczególnych blokach tematycznych.

4,5 – student aktywnie uczestniczy w zajęciach, planuje i wykonuje zadania. Przestrzega zasad etycznych w położnictwie. Uczęszcza na wszystkie zajęcia, do których jest przygotowany i uzyskuje 80% najwyższych oceny z treści programowych realizowanych w poszczególnych blokach tematycznych.

4,0 – student aktywnie uczestniczy w zajęciach, planuje i wykonuje zadania. Przestrzega zasad etycznych w położnictwie. Uczęszcza na wszystkie zajęcia, do których jest przygotowany i uzyskuje 60% najwyższych oceny z treści programowych realizowanych w poszczególnych blokach tematycznych.

3,5 – student biernie uczestniczy w zajęciach, wykonuje podstawowe zadania, wymagające korekty ze strony prowadzącego. Przestrzega zasad etycznych w położnictwie. Uczęszcza na wszystkie zajęcia, do których jest przygotowany i uzyskuje poprawne oceny z treści programowych realizowanych w poszczególnych blokach tematycznych.

3,0 – student biernie uczestniczy w zajęciach, wykonuje podstawowe zadania, wymagające korekty ze strony prowadzącego. Przestrzega zasad etycznych w położnictwie. Uczęszcza na zajęcia, do których jest przygotowany i uzyskuje pozytywne oceny z treści programowych realizowanych w poszczególnych blokach tematycznych.

2,0 – student biernie uczestniczy w zajęciach, wykonane zadania są nieprawidłowe, większość wymaga korekty ze strony prowadzącego, brak samodzielności w wykonaniu czynności i zadań, nie przestrzega zasad bezpieczeństwa oraz zasad etycznych w położnictwie. Uczestniczy nieregularnie na zajęcia, nie jest do nich przygotowany i uzyskuje negatywne oceny z treści programowych realizowanych w poszczególnych blokach tematycznych.

Ocena podsumowująca***:

Średnia arytmetyczna ocen formujących.

VII. BILANS PUNKTÓW ECTS - NAKŁAD PRACY STUDENTA

Kategoria	Obciążenie studenta
Liczba godzin realizowanych przy bezpośrednim udziale nauczyciela (godziny kontaktowe)	210
Udział w wykładach	30
Udział w innych formach zajęć	180
Inne (-)	
Samodzielna praca studenta (godziny niekontaktowe)	
Przygotowanie do wykładu	20
Przygotowanie do innych form zajęć	25
Przygotowanie do egzaminu	
Przygotowanie do zaliczenia innych zajęć	20
Inne (np. gromadzenie materiałów do projektu, kwerenda internetowa, opracowanie prezentacji multimedialnej itp.)	
Łączna liczba godzin	275
Punkty ECTS za moduł	10

VIII. ZALECANA LITERATURA

Literatura podstawowa:

1. Ciechaniewicz W. Wstrzyknięcia: śródskórne, podskórne, domięśniowe i dożylnie. Podręcznik dla studiów medycznych. Wydawnictwo Lekarskie PZWL, Warszawa 2007
2. Dzirba A. Wstrzyknięcia domięśniowe. Podręcznik dla studiów medycznych. Wydawnictwo Lekarskie PZWL, Warszawa 2015
3. Górajek-Jóźwik J. Wprowadzenie do diagnozy pielęgniarstwa: podręcznik dla studiów medycznych. Wydawnictwo Lekarskie PZWL, Warszawa 2007
4. Kózka M. Diagnozy i interwencje pielęgniarstwa. Podręcznik dla studiów medycznych. Wydawnictwo Lekarskie PZWL, Warszawa 2008

5. Ślusarska B, Zarzycka D, Zahradniczek K. Podstawy pielęgniarstwa. T1. Założenia teoretyczne. T2. Wybrane działania pielęgniarские. Wydawnictwo Czelej, Lublin 2008
6. Łepecka-Klusek C. Pielęgniarstwo we współczesnym położnictwie i ginekologii. Wydawnictwo Lekarskie PZWL, Warszawa 2010
7. Ackley BJ, red. wyd. pol. Zarzycka D, Ślusarska B. Podręcznik diagnoz pielęgniarских, Warszawa 2011
8. Troszyński M.: Położnictwo ćwiczenia. Podręcznik dla studentów medycyny. Wydawnictwo Lekarskie PZWL, Warszawa 2016

Literatura uzupełniająca:

1. Krajewska-Kułak E. Wybrane zagadnienia z pielęgniarstwa europejskiego: praca zbiorowa. Wydawnictwo Czelej, Lublin 2007
2. Iwanowicz-Palus G Alternatywne metody opieki okołoporodowej. Wydawnictwo Lekarskie PZWL, Warszawa 2010
3. Kilańska D. (red.) Międzynarodowa Klasyfikacja Praktyki Pielęgniarskiej. ICNP w praktyce pielęgniarskiej. Wydawnictwo Lekarskie PZWL, Warszawa 2014
4. Ponadto naukowe czasopisma medyczne, w tym: Magazyn Pielęgniarki i Położnej, Problemy Pielęgniarstwa, Pielęgniarstwo XXI Wieku, Pielęgniarstwo Polskie, Położna. Nauka i Praktyka, Ginekologia i położnictwo, Medycyna Praktyczna. Ginekologia, Ginekologia Praktyczna, ginekologia po Dyplomie, Ginekologia polska, Położnictwo Ginekologia Medycyna Rozrodu;